

OVER TWEE ONZER GROOTSTE PARELMOER- VLINDERS (*Mesoacidalia charlotta* Hw. en *Fabriciana niobe* L.)

W. J. BOER LEFFEF.

R.I.V.O.N., Mededeling nr. 20.

Zonder typische duindieren te zijn, worden deze beide grote parelmoervlindersoorten toch het meest in duinbiotopen aangetroffen. In het binnenland zijn zij doorgaans veel lokaler. Het was daarom een geluk vrij dicht bij huis, in de gemeente Apeldoorn, een terrein te ontdekken, waar althans *Fabriciana niobe* talrijk vloog, een prachtgelegenheid om de dieren geregeld te kunnen observeren.

Bij nader onderzoek viel al dadelijk op, dat op dit gehele terrein en eveneens in de naaste omgeving ervan, de voedselplanten van de rupsen beider soorten, wilde viooltjes (*Viola canina* o.a.) totaal ontbraken. Zuiver bij toeval vond ik bij nachtelijke zwerftochten over het terrein de rupsen van *Fabriciana niobe* op Smalbladige weegbree (*Plantago lanceolata*). Wat later in het seizoen vond ik er ook de rupsen van *Mesoacidalia charlotta* op. Dat beide bovengenoemde soorten dus niet zo absoluut gebonden zijn aan één voedselplant is verheugend, het maakt hen veel minder kwetsbaar.

Deze parelmoervlinders zijn uitstekende vliegers, de vlucht is snel en zelden hoger dan een plm. 100 cm boven de kruidlaag, meest er vlak overheen. Ofschoon op het terrein in Apeldoorn veel plantesoorten met talrijke bloemen de voedselkeuze al heel gemakkelijk maakten, werden bij voorkeur braam- en distelbloemen bezocht. Op hete dagen was het hierop een gedrang van belang, meest van mannetjes. De wijfjes zochten toen vooral kale plekjes

tussen gras en kruiden om zich eens lekker te laten zonnen.

Op zulke warme dagen waren de dieren zéér moeilijk te benaderen, wat het observeren niet makkelijk maakte. Wel was te zien, dat de wijfjes geregeld een ogenblik onder in het gras doken, ongetwijfeld met de bedoeling daar eieren te leggen; door hun schuwheid was het echter moeilijk hen daarbij te betrappen. Eindelijk en na veel omzichtig gemanoevreer lukte het tot vlak bij zo'n weggedoken dier te komen en dicht bij de grond zag ik het de eieren afzetten. *Niet* op de voedselplant, doch vlak bij de voet ervan, aan mos, dorre grasblaadjes, stengels etc.

Het is ook van een andere parelmoervlinder, *Argynnis paphia*, de Keizersmantel, bekend, dat de eieren op boomstammen en wel aan de voet ervan, *bij* de voedselplanten worden gelegd. Het ligt daarom voor de hand te veronderstellen, dat deze methode misschien wel voor alle parelmoervlindersoorten, waarvan de jonge rupsen overwinteren, geldt. Dit is zinvol in verband met het feit, dat de rupsen na het uitkomen vóór de overwintering zich slechts met de eischaal voeden. Blijvend op de plaats waar zij uit het ei zijn gekomen, zijn zij tegelijkertijd reeds voldoende geborgen en beschermd voor de winterkoude. Pas in februari of maart, dat hangt van het weer af, zoeken zij vanuit hun schuilplaats de voedselplanten op en beginnen zij te eten, omstreeks in mei zijn ze dan poprijp.

Door de rupsen van *M. charlotta* te kweken, kwam ik achter de manier van verpoppen. De volwassen rups vervaardigt zich een soort prieltje van grasbladeren 8 tot 10 cm hoog en verpopt zich in de top ervan (fig. 1). De hangende poppen zijn zodoende vrij aardig beschermd. Omdat zij zich echter zo dicht en verborgen bij de bodem bevinden, lopen zij op een veel betreden terrein groot gevaar te worden platgetrapt. Het verdient daarom aanbeveling in ieder geval bepaalde gedeelten van zulke *Argynnis*-terreinen niet voor recreatie open te stellen, maar als „reservaat” te beheren. Ook al te ijverige verzamelaars dienen te worden geweerd. Dit klinkt misschien overdreven, maar het zou de eerste maal niet zijn, dat een interessante en geïsoleerde *Argynnis*-populatie op deze wijze volkomen vernietigd werd.

Bij de meeste soorten van deze familie overwinteren de rupsen, deze hebben een nachtelijke levenswijze. Enkele soorten hebben twee tot drie generaties per jaar, bij deze overwintert waarschijnlijk de derde generatie in poptoestand.

Van de omstreeks 14 soorten parelmoervlinders, die vijftig jaar geleden nog vrij veel in ons land voorkwamen, zijn er slechts zeven nog behoorlijk vertegenwoordigd. Dit zijn: *Argynnis paphia* L., *Mesoacidalia charlotta* Haw., *Fabriciana niobe* L., *Issoria lathonia* L., *Clossiana selene* Schiff., *Euphydryas aurinia* Rott., *Melicta athalia* Rott.

De rest is of geheel uit onze fauna verdwenen, zoals: *Fabriciana adippe* Schiff. en *Clossiana dia* L. of wel zo zeldzaam geworden, dat men hen nog nauwelijks indi-

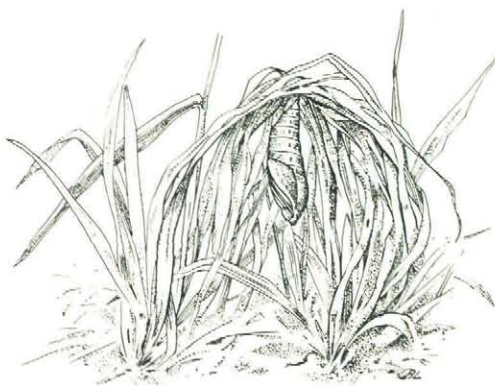

Fig. 1. Pop van *Mesoacidalia charlotta*.

geen kan noemen, zoals *Clossiana euphrosyne* L., *Melitaea cinxia* L., *Brenthis ino* Rott., *Boloria sifanica* Gr. Grzhim. en *Melitaea diamina* Lang.

De oorzaak hiervan kan slechts ten dele gezocht worden in het meer en meer verdwijnen van de geschikte biotopen, al is dit stellig een factor van belang. Zoals reeds werd vermeld is ook het onbeperkt wegvangen van de vlinders door verzamelaars een van de redenen van deze achteruitgang. Tenslotte hebben wij hier misschien ook te doen met de invloed van een geleidelijke verandering van klimatologische factoren.

Toch kunnen wij er vrij zeker van zijn, dat indien er voldoende geschikte biotopen in ons land als reservaten in ere worden gehouden (in de hoop dat deze biotopen nog in voldoende mate aanwezig zijn) zich vroeg of laat wederom goede populaties zullen herstellen. Voorbeelden in deze geest zijn er de laatste jaren enige geweest. Het is de moeite waard hieraan voortdurend aandacht te besteden.

